**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**Муассисаи давлатии таълимии
«ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ХУҶАНД
БА НОМИ АКАДЕМИК БОБОҶОН ҒАФУРОВ»**

САИДМУРОД ҲОҶИЕВ

МЕТОДИКАИ ТАЪЛИМИ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ

**Нашриёти
«Нури маърифат»**

ББК-

Бо қарори Мушовараи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти № --/-- аз --.--.---- ба чоп тавсия шудааст.

ҲОҶИЕВ С. Методикаи таълими забони тоҷикӣ. - Хуҷанд, Нури маърифат, 2019. - 400 саҳ.

Муқарриз: М.Лутфуллоев
Т.Шокиров

Муҳаррирон: А.Абдуқодиров
М.Олимҷонов

Китобе, ки дар даст доред, дар асоси пешрафт ва навигариҳои илми методикаи таълими забони тоҷикию русӣ, илмҳои педагогика, психология ва забоншиносии тоҷик таълиф гардидааст.

Китоб аз ҳафт боб иборат буда, муаллиф масъалаҳои асосӣ ва муҳими методикаи таълими забони тоҷикӣ: дарси забон ва хелҳои он, усулҳои таълими забон, таҳлил ва хелҳои он, корҳои хаттӣ ва тарзи гузаронидани ислоҳи онҳо, инкишофи нутқ, корҳои беруназсанҷишӣ, таълими баъзе қисмҳои грамматика ва ғайраҳоро мавриди муҳокима қарор додааст.

Китоби мазкур агар ба пешрафти таълими забони тоҷикӣ ба донишҷӯёни филолог ва омӯзгорони мактабҳои таҳсилоти умумӣ каме мадад намояд, муаллиф худро хушбахт меҳисобад.

ISBN 978-99975-62-24-1

© МДТ “ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров”, 2019.

ПЕШГУФТОР

Зиёда аз ҳафтод сол мешавад, ки «Методикаи таълими забони тоҷикӣ» ҳамчун фанни мустақил дар факултаҳои филологии донишкадаҳои олии ҷумҳуриамон таълим дода мешавад.

Вале то соли 1992 барои донишҷӯёни факултаҳои филологӣ оиди фанни «Методикаи таълими забони тоҷикӣ» ба ҷузъ чанд дастуру[1] мақолаҳои ҷудогона доир ба қисмҳои грамматика ягон асари ҷамъбастии алоҳидаи методие мавҷуд набуд. Танҳо соли 1987 нашриёти «Маориф» дастури таълимӣ-методии дотсенти Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров С. Ҳоҷиевро таҳти унвони «Масъалаҳои муҳими таълими забони модарӣ дар синфҳои IV - VII»[2] аз чоп баровард. Пеш аз навиштани дастур муаллиф бо ҳамкории профессори Донишгоҳи омӯзгории ба номи С. Айнии шаҳри Душанбе С.

---

[1] Каримов А. Дарсҳо аз фонетикаи забони тоҷикӣ.-Душанбе, 1956; Каримов А. Таълими калима ва таъбирҳо дар синфи 5.- Душанбе, 1974; Камолов Н. Методикаи тартиб додан ва истифода бурдани таблитсаҳои забони тоҷикӣ дар синфҳои 4-6.-Душанбе, 1975; Қурбонов М. Инкишофи нутқ дар дарсҳои забони модарӣ,- Душанбе, 1978; Рустамов Қ. Дарсҳои забони тоҷикӣ дар синфи 6.- Душанбе, Маориф, 1981; Рустамов Қ. Таълими пешояндҳо дар синфи 6.-Душанбе, 1985; Қурбонов М. Методикаи инкишофи нутқи мураттаб. (УДТ ба номи В.И.Ленин)-Душанбе, 1982; Ҳоҷиев С. Масъалаҳои муҳими таълими забони модарӣ дар синфҳои 4-8.- Душанбе, Маориф, 1987; Ҳоҷиев С. Таҳлили грамматикӣ дар дарсҳои забони тоҷикӣ.-Хуҷанд, 1992; Шербоев С. Таълими баъзе масъалаҳои синтаксиси забони тоҷикӣ.-Душанбе, Маориф, 1992. Ҳоҷиев С., Кенҷаев С., Кулолӣ А., Бозиҳои грамматикӣ. -Хуҷанд, 1993; Шербоев С, Кенҷаев С, Ҳоҷиев С. Корҳои беруназсинфӣ дар таълими забони тоҷикӣ.-Хуҷанд, 2000;

[2] Ҳоҷиев С. Масъалаҳои муҳими таълими забони модарӣ дар синфҳои 4-8.-Душанбе, Маориф, 1987. -120 саҳ.

Шербоев барномаи курси «Методикаи таълими забони тоҷикӣ»[3] (1987) -ро навишт, ки он то ҳол амал мекунад.

Соли 1992 китоби дарсӣ дар бораи «Методикаи таълими забони тоҷикӣ»[4] бори аввал дар ду ҷилд барои донишҷӯёни филолог ва муаллимони забони тоҷикӣ дар асоси таҷрибаи чандинсолаи хондани курси назариявии методикаи таълими забони тоҷикӣ дар донишгоҳ, гузаронидани машғулиятхои амаливу лабораторӣ, роҳбарӣ ба таҷрибаи педагогии донишҷӯён, иштирок ба машғулиятҳои омӯзгорони забон ва адабиёти вилояти Суғд (собиқ Ленинобод), ҳамкории бевосита ва хондани лексияҳо дар Донишкадаи баланд бардоштани ихтисоси муаллимон ва такя бар китобҳои дарсии методикаи таълими забони русӣ ва дигар забонҳо аз тарафи дотсент С.Ҳоҷиев навишта шуда буд.

Азбаски китоби мазкур таҷрибаи аввалин буд ва аз чопи он 17 сол гузашт, он аз баъзе ҷиҳатҳо ба талаботи рӯзафзуни илми методикаи таълими забон ва забоншиносӣ, барномаҳои таълимии макотиби миёна ва олӣ, муаллимону дӯстдорони забони тоҷикӣ ҷавоби пурра дода наметавонист ва дар ин муддат тағйиротҳои гуногун, дар таълими забони тоҷикӣ, барномаҳои таълимӣ, амалӣ гардидани Қонуни забон, тағйиротҳо дар имлои забони тоҷикӣ, ба миён омадани усулҳои навини таълим – проблемавию тестӣ, салоҳиятнок, китобҳои дарсии нав доир ба забон, асару мақолаҳои илмиву методӣ ва омӯзишу ҷамъбасти таҷрибаи пешқадами муаллимону мактабҳои ҷудогона ва китобҳои навини методикаи таълими забони русӣ ва ғайраҳо ба амал омаданд.

---

[3] Шербоев С., Ҳоҷиев С. Программаи методикаи таълими забони тоҷикӣ (барои факултетҳои филологияи институтҳои педагогӣ).- Душанбе, 1987.

[4] Ҳоҷиев С. Методикаи таълими забони тоҷикӣ. –Хуҷанд, 1992. -Ҷ.1 ва 2.-341 саҳ.

Ҳамаи инро ба ҳисоб гирифта, соли 2009 бори дуюм чоп кардани китоби «Методикаи таълими забони тоҷикӣ» - ро зарур шуморидем.

Хурсандиовар аст, ки ҳамон сол яъне 2009 бо қарори Мушовараи Вазорати Маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳайси китоби дарсӣ "Методикаи таълими забони тоҷикӣ"[5] -и профессор С.Шербоев аз чоп баромад, ки мо аз он бехабар будем. Мо дар вақти аз сари нав кор кардани он тақризу мақолаҳоеро, ки умуман доир ба методикаи забони тоҷикӣ дар матбуоти давр нашр шудаанд, ба назар гирифтем. Ҳангоми аз нав дида баромадани баъзе бобу фаслҳо аз рафиқони дар соҳаи методикаи забони тоҷикӣ таҷрибаи бою калон дошта: академик М. Лутфуллоев ва профессорон: С.Шербоев, Ф. Зикриёев, А. Абдуқодиров ва баъзе методистону муаллимони мактаб бисёр маслиҳатҳо гирифта шуд, ки аз онҳо ниҳоят миннатдорем.

Китобе, ки ҳоло дар даст доред, «Методикаи таълими забони тоҷикӣ» ном дошта барои факултаҳои филологии мактабҳои олӣ навишта шудааст ва аз муқаддима, ҳафт бобу мундариҷа иборат аст.

Дар боби аввал "Забони тоҷикӣ ҳамчун фанни таълимӣ дар мактаби таҳсилоти умумӣ" дар бораи мавқеи забони тоҷикӣ, методикаи таълими забон ҳамчун фан, асоси методологии курси методика, алоқаи методикаи забон бо фанҳои дигар, аз таърихи усулҳои таълим дар мактабҳои тоҷикӣ ва русӣ, принсипҳои омӯзиш ва амсоли инҳо сухан меравад.

Боби дуюм "Усулҳои омӯзиши забони тоҷикӣ" ном дошта, усулҳои таълим, усули баён, сӯҳбат, таълими проблемавӣ, хнлҳои таҳлил дар забони тоҷикӣ, машқ ҳамчун усули таълим, аёният ва мавқеи он дар таълимро дарбар мегирад.

Боби сеюм "Дарси забони тоҷикӣ ва хелҳои он" бахшида шудааст. Дар ин боб ба хелҳои дарс ва

---

[5] Шербоев С. Таълими баъзе масъалаҳои синтаксиси забони тоҷикӣ.-Душанбе, Маориф, 1992. -С.10.